

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

на тему: *«Особливості впливу екологічної свідомості на психосоматичні
дисфункції студентів закладів вищої освіти»*

здобувача ступеня доктора філософії

Ордатій Наталії Миколаївни

за спеціальністю 053 Психологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дисертації. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими й багатоплановими євроінтеграційними перетвореннями у системі вищої освіти. Особливої актуальності сьогодні набуває турбота про психічне здоров'я студентів закладів вищої освіти. У контексті зазначеного, важливим аспектом підтримки психічного здоров'я є вивчення впливу екологічної свідомості на психосоматичні дисфункції студентської молоді. Актуальність дисертаційного дослідження здобувачки ступеня доктора філософії Ордатій Н. М. зумовлена збільшенням кількості психічних розладів різного генезу серед студентів закладів вищої освіти.

У структурі патологічних змін, характерних для розладів психічного здоров'я студентів закладів вищої освіти, особливу увагу варто звернути на донозологічну природу, в основі якої лежить низка проміжних деструкцій між нормою і патологією, якісно різних за своєю характеристикою психоневрологічних і психопатологічних феноменів, які відрізняються наявністю ознак емоційного виснаження та зриву адаптаційно-компенсаторних механізмів, що спричиняють різні прояви соціально-психічної дезадаптації особистості. Психічне здоров'я студентів закладів вищої освіти є складним багатоаспектним феноменом, зумовленим впливом біологічних (генетичних) і соціальних (набутих) чинників, що має психо-медико-біологічну та соціально-економічну природу, залежить від набуття стану рівноваги з навколишнім середовищем і відсутності загрозливих умов для функціонування людського організму. Ордатій Н. М. розкриває роль і

значення екологічної свідомості у виникненні психосоматичних дисфункцій студентів закладів вищої освіти.

Дослідження показує, що для переважної більшості здобувачів вищої освіти екологічна свідомість не є пріоритетною цінністю, окремі її компоненти недостатньо вивчені, а відсутність розуміння важливості її розвитку викликає патогенності психосоматичних дисфункцій свідомості в дезонтогенезі психіки людини. Низка наукових праць сучасних дослідників розкриває вплив екологічної свідомості на різні сфери життєдіяльності особистості (Г. Балл, О. Варго, Ф. Кессіді, Е. Рубанова та ін.) через вивчення концепцій сучасної психології буття людини (О. Кокун, К. Костюк, В. Крайнюк, Г. Мозгова, Д. Харченко та ін.). Сутність благополуччя особистості в контексті екологічної свідомості висвітлено у працях В. Авдєєва, В. Бондарчука, М. Варбана, О. Верніка, І. Візнюк, С. Максименко, Л. Моторної, О. Паламарчук, Г. Радіонова, М. Томчука, Ю. Швалба.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукової теми кафедри психології та соціальної роботи Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського («Соціально-психологічні особливості самоздійснення особистості в умовах трансформаційних змін», реєстраційний номер 0120U100295) і кафедри медичної психології та психіатрії Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова («Структурно-динамічні концепти афективної патології у сучасному соціумі (клінічна феноменологія, патопсихологічні критерії, комплексне лікування)», реєстраційний номер 0121U113294).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що:

Вперше:

- визначено поняття, складові та рівні «екологічної свідомості» студентів закладів вищої освіти у контексті психосоматичних дисфункцій;
- запропоновано психологічну структуру та встановлено функціональні взаємозв'язки у системі «екосвідомість-психосоматика»;

– конкретизовано змістові параметри ековіталістичної концепції; підібрано комплекс методик для діагностики впливу екологічної свідомості на розвиток психосоматичних дисфункцій у здобувачів вищої освіти;

– створено структурну модель розвитку екологічної свідомості в студентів закладів вищої освіти із психосоматичними дисфункціями;

– визначено ієрархію показників психічного здоров'я студентів закладів вищої освіти в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти;

– розроблено комплексну психокорекційну програму «Підвищення рівня екологічної свідомості в студентів закладів вищої освіти із психосоматичними дисфункціями» та алгоритм дій щодо надання первинної самопомогі в ситуації підвищеного дискомфорту в умовах середовища закладу вищої освіти;

– встановлено змістові параметри психосоматичного статусу студентів закладів вищої освіти в контексті формування екологічної свідомості.

Набули подальшого розвитку: концептуальні засади вивчення екологічної свідомості у структурі психосоматичних взаємовпливів; теоретичні уявлення про ієрархічність передумов виникнення психосоматичних дисфункцій в осіб з порушенням психічного здоров'я; визначення психосоматичного статусу студентів закладів вищої освіти.

Теоретичне значення дисертації полягає у проведенні глибинного аналізу проблем психосоматичного здоров'я студентів в умовах освітнього середовища ЗВО; визначенні теоретико-методологічних основ підвищення рівня екологічної свідомості здобувачів вищої освіти; трактуванні екологічної свідомості студентів закладів вищої освіти як цілісного, індивідуально-психологічного, інтегративного утворення, що поєднує соціокультурні знання, особистісне ставлення до середовища закладу вищої освіти; окресленні умов екологічності середовища закладу вищої освіти, які сприятимуть високому рівню міжособистісної взаємодії, побудові моделі формування якісних професійних компетентностей; розкритті засад теоретичної і практичної готовності студентів закладів вищої освіти до соціокультурної діяльності;

здійсненні своєчасної психодіагностики, профілактики та корекції психосоматичних дисфункцій організму.

Здобувачка засвідчила високий рівень теоретичної підготовки. У дисертаційній роботі проведено аналіз та систематизацію наявних публікацій, окреслено внесок вітчизняних та зарубіжних науковців у дослідження проблеми, зацентовано на нерозв'язаних питаннях впливу екологічної свідомості на психосоціальні дисфункції студентів закладів вищої освіти. Ордатій Н. М. зуміла на високому науково-теоретичному рівні показати проблему впливу якості освітнього середовища закладу вищої освіти на психічне здоров'я студентської молоді через розкриття особливостей формування екологічної свідомості й необхідність вдосконалення природоохоронного організаційно-економічного механізму в освіті.

Практичне значення результатів дослідження полягає у здійсненні комплексної розробки організаційних та психологічних засад формування та розвитку екологічної свідомості студентів закладів вищої освіти; у визначенні психологічних шляхів покращення рівня психічного здоров'я студентської молоді; у розробці технологій створення гармонійного освітнього середовища; у навчально-методичному забезпеченні викладання практикуму з розв'язання екопсихологічних проблем; у проведенні просвітницької роботи щодо збереження психічного здоров'я та попередження виникнення психосоматичних дисфункцій студентської молоді. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в освітньому процесі ЗВО, зокрема під час вивчення дисциплін «Основи медичних знань», «Медична психологія», «Психологічна допомога в екстремальних ситуаціях», «Етика і естетика», «Комплексне соціальне реабілітування», «Соціально - психологічна реабілітація», «Спецпрактикум з психологічного консультування (реабілітаційне консультування)» тощо.

Запропоновані наукові положення, висновки й рекомендації були **впроваджені** для вдосконалення організації та психолого-педагогічного забезпечення освітнього процесу у Вінницькому державному педагогічному

університеті імені Михайла Коцюбинського, Вінницькому національному медичному університету імені М. І. Пирогова, Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Вінницькому медичному фаховому коледжі імені акад. Д. К. Заболотного; а також у практику роботи Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону.

Висновки наукового дослідження ґрунтуються на результатах теоретичного та емпіричного дослідження впливу екологічної свідомості на психосоматичні дисфункції студентів закладів вищої освіти.

На підставі здійсненого теоретико-методологічного аналізу авторкою визначено, що екологічна свідомість ґрунтується на цілісності системи «природне середовище – суспільство», її змістом є діалектичний синтез екологічних взаємостосунків, екологічної діяльності та свідомості; схарактеризовано екологічну свідомість студентів закладів вищої освіти як цілісне, індивідуально-психологічне, інтегративне утворення, що поєднує соціокультурні знання, особистісне ставлення до середовища закладу вищої освіти; побудовано модель розвитку екологічної свідомості в осіб з психосоматичними дисфункціями.

Емпірично з'ясовано, що формування екологічної свідомості та її вплив на психічне здоров'я студентської молоді пов'язано з якістю організації освітнього середовища закладу вищої освіти через розкриття особливостей й необхідності вдосконалення природоохоронного організаційно-економічного механізму в освіті; проаналізовано значення психосоматичного статусу студентів в умовах екосередовища закладу вищої освіти.

Авторкою розроблено й апробовано психокорекційну програму підвищення екологічної свідомості студентів із психосоматичними дисфункціями; здійснено якісно-кількісний аналіз ефективності запропонованої програми; розроблено рекомендації щодо підвищення екологічної свідомості студентів закладів вищої освіти з метою попереджень виникнення психосоматичних дисфункцій.

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувачки в публікації. Зміст і основні положення дисертаційної роботи Н.М. Ордатій викладено в 12 наукових працях, із яких 3 статті у фахових виданнях із психології, затверджених АК МОН України (1 стаття – у співавторстві); 3 статті у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, дві з яких – у виданні WoS; 6 статей – в інших наукових видавництвах та збірниках матеріалів конференцій.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

а) Статті у фахових виданнях України

1. Ордатій Н.М. Екологічна складова психологічного здоров'я людини в умовах трансформації українського суспільства. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. № 3(56). Том 1. С. 184–194. DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2021-56-3-1-184-193>

2. Inessa Vizniuk, **Natalia Ordatiy**, Anatoly Ordatiy. Environmental Consciousness of Students in VSPU Named After Mykhayl Kotsyubynsky in the Conditions of Quarantine Restrictions. *Science and Education*, 2021. Issue 3. P. 38–45 DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2021-3-5>

3. Ордатій Н. М. Рівень екологічної тривожності студентів в умовах дистанційного навчання під час карантинних обмежень covid-19. *Психологічний часопис*, 2021. 6 (50). С. 30–38. Retrieved from <file:///C:/Users/user/Downloads/1254-Article%20Text-1687-1-10-20210929.pdf>

б) статті у виданнях, що індексуються в міжнародних базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

4. Olga Oseredchuk, Lyudmyla Nikolenko, Serhii Dolynnyi, **Nataliia Ordatii**, Tetiana Sytnik, Tatiana Stratan-Artyshkova. The Usage of Modern Information Technologies for Conducting Effective Monitoring of Quality in Higher Education. *IJCSNS: International Journal of Computer Science and Network Security*, January 2022. VOL.22. №.1. P. 113– 120. DOI <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.17> (WoS)

5. Vizniuk I., Dzekan O., Dolynnyi S., Fomin O., Fomina N., & **Ordatii N.** Ukrainian experience of the pedagogical training of medical specialists in the context of European integration processes. *Revista Eduweb*, 2022. 16(4), 65-77. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.04.6> (**WoS**)

в) наукові праці у періодичних виданнях Європейського Союзу

6. Vizniuk, Inessa, **Ordatii, Natalia**, Ordatii, Anatolii. Ecological factors of psychosomatic disorders in the context of the transformation of the healthcare system. *Modern Science. Moderní věda*. Praha. Česká republika, Nemoros, 2021. № 8. P. 85 - 92. <https://dspace.vnmueu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5589/ECOLOGICAL%20FACTORS%20OF%20PSYCHOSOMATIC%20DISORDERS.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

г) наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. **Ордатій Н. М.** Ордатій А. В. Кореляція болю та психологічних порушень. *Медицина болю (Pain Medicine)*, 2020. Том. № 3. С. 12–17. DOI: 10.31636/pmju.v5i2.2

8. Ордатій Н. М. Екологічна свідомість у вимірі психологічних концепцій. *Міжнародна науково-практична конференція «International scientific and practical conference Topical issues of modern science, society and education»*, 8-10 серпня 2021. Харків, Україна. С. 649–655. ISBN 978-966-8219-85-6

9. Ordaiy N. M. Psychosomatic Sensations of Reflection Consequences of Environmental Stress in Humans. *Conference Proceedings of the 1st International Conference, August 20, 2021*. Auckland, New Zealand. P. 18–22. Retrieved from <https://dspace.vnmueu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5716/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%20%D0%9E%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B4%202021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Ordaiy N. M. Conceptual bases of Influence of Environment on Ecological Consciousness of the Person. *Conference Proceedings of the 1st International Conference, September 17, 2021*. Rome, Italy. P. 4–9. Retrieved from https://ispic.ngo-seb.com/assets/files/1_conf_17.09.2021.pdf#page=5

11. Ordaiy N. M. Ecological Consciousness of Personality as a Higher Level of Mental Reflection of the Environment. VI Міжнародна науково-практична конференція «Results of Modern Scientific Research and

Development», 22-24 серпня 2021. Мадрид, Іспанія. Р. 306–312.
DOI: <https://dspace.vnmu.edu.ua/123456789/5588>

12. Ордатій Н. М. Психосоматичні чинники відчуття болю в людини в ситуації екологічного напруження. VI Міжнародна науково-практична конференція «Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи». *Київський національний університет імені Тараса Шевченка*, 25 вересня 2021. Київ, Україна. С. 45–48.

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.
Дисертаційна робота Н. М. Ордатій є самостійно виконаною та завершеною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо розвитку екологічної свідомості в осіб із психосоматичними розладами. Усі теоретичні та практичні результати, які винесено на захист, авторка отримала самостійно. Здобувачка розробила модель розвитку екологічної свідомості в осіб із психосоматичними дисфункціями, визначила методи для реалізації завдань дисертаційного дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладено в доповідях на міжнародних наукових конференціях: «1st International Conference on Current Innovations in Academic Research» (CIAR) (м. Рим, Італія (2021)); «1st International Conference on Key Tendencies in Academic Research» (KTAR) (м. Окленд, Нова Зеландія, (2021)); «Results of Modern Scientific Research and Development» (м. Мадрид, Іспанія (2021)); «Topical Issues of Modern Science, Society and Education», (Харків, Україна (2021)); «Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи» (м. Київ, Україна (2021)). Апробація результатів дисертаційного дослідження здійснювалась під час виступів на методичних семінарах, тренінгах-семінарах, засіданнях кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського й кафедри медичної психології та психіатрії Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова (2021 – 2022 р.). За результатами участі в конференціях опубліковано статті.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана фаховою мовою, стиль викладу матеріалу послідовний, логічний, системний і доступний для сприйняття. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., наказів Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» та № 759 від 31 травня 2019 р. «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р.».

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. 30.10.2022 р. дисертаційну роботу було перевірено на плагіат програмним засобом «Strikeplagiarism.com» в Інформаційно-обчислювальному центрі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Результати перевірки: коефіцієнт подібності 1:7,15%; коефіцієнт подібності 2:2,55%. Рівень оригінальності роботи за результатами перевірки становить 97,5 відсотків. Виявлені в роботі запозичення не мають ознаки плагіату та містять покликання на наукові джерела. Під час перевірки покликань виявлено окремі збіги з авторськими публікаціями. Загалом дисертація Н. М. Ордатій має оригінальний, самостійний і завершений характер.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною, експериментально обґрунтованими результатами дисертаційна робота Н. М. Ордатій «Особливості впливу екологічної свідомості на психосоматичні дисфункції студентів закладів вищої освіти» має істотне значення для медичної психології, її зміст відповідає спеціальності 053 Психологія.

Здобувачка повністю виконала освітню та наукову складову освітньо-

наукової програми «Психологія».

Рекомендація дисертації до захисту.

Робота Наталії Миколаївни Ордатій «Особливості впливу екологічної свідомості на психосоматичні дисфункції студентів закладів вищої освіти» за науковим рівнем, практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. і рекомендується до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 053 Психологія.

Висновок схвалено шляхом відкритого голосування на розширеному засіданні кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 1 від 01 грудня 2022 року).

Результати відкритого голосування:

присутні 12 осіб:

«за» – 12, «проти» – 0, «утримались» – 0.

Голова розширеного засідання кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Головуюча публічної презентації:

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри психології

та соціальної роботи

Ольга ПАЛАМАРЧУК

